

Качествено образование за всяко дете и развитие на българската наука

В коалиция “Продължаваме Промяната - Демократична България” вярваме, че всички български деца и младежи заслужават качествено образование. Затова като първи стъпки стартирахме проекта за електронни ресурси „Дигитална раница“; заделихме над 400 млн. лв. за ремонт и строителство на детски градини, училища и спортни площадки; започнахме мащабна програма за безплатни извънкласни дейности за спорт и изкуства във всяко училище, направихме детските градини безплатни и подкрепихме безплатните учебници за учениците. Българските университети и научни институти трябва да се развиват и подкрепят, за да се съревновават с най-добрите в света. Затова стартирахме изследователските университети, подкрепихме центровете за върхови научни постижения и за компетентност, въведохме стимули за публикуване на статии в престижни научни издания. Повишихме заплатите във висшите училища, увеличихме двукратно докторантските стипендии и въведохме проектните докторантури, които позволяват по-високо възнаграждение и работа по задачи от интерес и в полза на бизнеса.

През следващия период ще работим за:

- Достъп до безплатно качествено образование за всяко дете;
- Училище с индивидуален подход, развиващ потенциала на всяко дете, с фокус върху развитието на критично мислене и личните способности, без зазубряне;
- Образователна система с по-малко стрес, изграждаща личностни, ключови и професионални компетентности, ориентирани към бъдещето;
- Повишаване на привлекателността и престижа на учителската професия и осигуряване на повече автономност и уважение към приноса на учителите;
- Редовно актуализиране на учителските заплати на ниво от 125% спрямо средната заплата в страната;
- По-добра подготовка и ефективна подкрепа за учителите и директорите;
- Намаляване на административната тежест, модернизиране на методите на преподаване и повишаване на автономията на преподавателите;
- Построяване на нови училища, детски градини и ясли, където не достигат и компенсации за родителите, чиито деца не са приети;
- Достъп до образование на български език за всяко дете, независимо в коя част на света се намира;
- Национална система от висши училища, която подготвя мислещи граждани и специалисти на световно ниво, в съответствие с нуждите на бизнеса, администрацията и обществото;
- Развитие на българската наука и подкрепа за българските учени чрез по-високи възнаграждения, подобряване на материалната база и участие в международни проекти и сътрудничества;
- Подкрепа на програми, чрез които българските учени да решават реални проблеми на бизнеса за повишаване на конкурентността на българската икономика.

Качествено, безплатно и интересно образование за всички деца

Подобряване качеството на образователния процес

- Осъвременяване на учебните програми и методите на преподаване в предучилищното и училищното образование с приоритет на компетентностния подход и функционалното развитие на децата и младежите – чрез игрови подходи, проектно и проблемно ориентирано обучение, „обърната класна стая“, участие в дебати, практически занимания, уроци на открито и други подобни;
- Промяна в методиката за оценяване на учебниците и подобряване на качеството им чрез премахване на излишния материал и развиване на разделите за упражнения и затвърждаване на наученото;
- Обогаляване на образователния облак „Дигитална раница“ с безплатни електронни ресурси (уроци, видеоматериали, тестове) за ученици, учители и родители и развитие на персонализираното обучение, вкл. с методите, подпомогнати от изкуствен интелект;
- Подготовка и широко обществено обсъждане на стандарти за качеството в училищното и предучилищното образование, които отчитат всички основни елементи на образователния процес – материална среда, квалификация на учителите, методи на преподаване, организация и координация на процесите, индикатори за постигнати резултати и др., и целят намаляване на неравенствата между различните образователни институции;
- Въвеждане на система за оценка на добавената стойност във всяко училище като част от оценката на резултатите в системата за качество и промяна в принципа на финансиране на училищата – от „парите следват ученика“ към „парите следват качеството“;
- Прилагане на национална програма за активно включване на специалисти от бизнеса, университетски преподаватели и здравни специалисти в училищното образование;

- Създаване на интегрирани училища, съвместно с водещите университети, като се използват университетската база и преподавателите за обучение и за научни изследвания, с цел задържане на добрите ученици в страната и подготовка на специалисти на световно ниво;
- Намаляване на административната тежест върху директорите и учителите и оказване на методична помощ при кандидатстване по национални и европейски проекти;
- Промяна в нормативната база за по-ефективно взаимодействие между учителите и родителите, основано на взаимно уважение и сътрудничество, и в полза на обучителните и възпитателните процеси на децата и учениците. След широко обществено обсъждане, приемане на етичен кодекс за взаимодействие между учителите и родителите;
- Развитие на „образцови професионални гимназии“ във всички региони – с адекватна материална база (работилници, компютърни и симулационни зали), квалифицирани учители и дуално обучение, съобразно регионалните потребности от кадри;
- Актуализация на списъка на професиите, за да отговаря на актуалните потребности на пазара на труда и модернизиране на нормативната база за стимулиране на взаимодействието между професионалните гимназии и бизнеса;
- След провеждане на обществен дебат и постигане на широко съгласие – постепенна промяна във форматите на НВО и ДЗИ за стимулиране и оценка на усвояването на компетентности и умения, вместо наизустяване и възпроизвеждане без разбиране;
- Провеждане на задълбочена оценка за въздействието на Закона за предучилищно и училищно образование и на подзаконовите нормативни актове и формулиране на конкретни препоръки за развитие на нормативната база.

Развитие на способностите и индивидуална грижа за всяко дете и ученик

- Подготовка и широко обществено обсъждане на Стратегия за

ранно развитие на децата. В съответствие със Стратегията и след обсъждане с всички заинтересовани страни, създаване на Наредба за подготовка на специалисти за ранно детско развитие;

→ Въвеждане на национална система за проследяване на ранното детско развитие в яслите и в детските градини и за своевременно подкрепа от специалисти за всяко дете;

→ Създаване на специализирани учебни програми, методични указания за тяхното прилагане и на учебни помагала за обучение на деца в предучилищна възраст, чийто майчин език е различен от българския. Създаване на система за ранна подкрепа в предучилищна възраст на всяко дете, което не знае български език;

→ Прилагане на индивидуален подход към всяко дете и ученик за обучение без зазубряне, за развитие на личните таланти и на ключовите умения за анализ на информация, критично мислене, оформяне и представяне на собствени идеи, конструктивно обсъждане, работа в екип, лидерство, разпознаване на дезинформация и др.;

→ Създаване на национален регистър на децата с изявени дарби и на национална програма за подкрепа на подготовката и участието на учениците в национални и международни олимпиади и състезания;

→ Разширяване на националната програма за безплатни занимания по интереси (извънкласни дейности) със занимания в областта на науката и технологиите (STEM), предприемачеството, изкуствата и спорта;

→ Развитие на цялостна национална система за професионално и ранно кариерно ориентиране на учениците;

→ Осигуряване на специалисти и развиване на система за подкрепа на социалното и емоционалното развитие на всяко дете и ученик, съобразно най-добрите световни практики;

→ Развиване на цялостна система за превенция на агресията в българските училища, включваща регулярни срещи на всеки ученик с психолог, както и с други специалисти, при необходимост за ранно идентифициране на потенциални проблеми;

→ Разширяване на подкрепата за личностно развитие, като

се използват по-ефективно и трите нива на подкрепа – обща, допълнителна и специална. Допълнително ресурсно подпомагане за деца със СОП чрез осигуряване на повече специалисти към училищата и подобряване на координацията с регионалните ЦСОП. Осигуряване на специални програми, ресурси и учебници спрямо индивидуалните нужди и способности на децата;

- Подобряване на механизма за привличане и задържане в училище на децата от социални групи с нисък образователен и социален статус чрез включване на повече щатни образователни медиатори, социални работници и други специалисти за по-ефективна работа с родителите и подобряване на координацията между отговорните институции;
- Развитие на участието на деца и младежи в управлението и организацията на училищния живот (включително на децата и младежите от уязвими групи) чрез активното им включване в училищни съвети, младежки парламенти и други обществени структури.

Развитие на педагогическите кадри и подобряване на управлението на образователните институции

- Актуализиране на Наредбата за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител”, като се включат допълнителни практически стажове в разнообразна образователна среда по време на университетското обучение и се завишат изискванията към кандидат-студентите и към дипломиращите се педагогически специалисти;
- Редовно актуализиране на учителските заплати на ниво от 125% спрямо средната работна заплата в страната и съответно актуализиране на заплатите на директорите и на останалите специалисти в училищната система;
- Повишаване на заплатите на работещите в детските градини и ясли: на педагогическия персонал и специалисти – на 125% спрямо средната работна заплата в страната, на помощник-възпитателите – поне 170% от минималната работна заплата и на другия непедагогически персонал – поне 130% от минималната работна заплата;

- Прилагане на ефективна система за подкрепа на новопостъпилите учители в първите 3 години след назначаването им от техни по-опитни колеги, от университетски преподаватели и от обучителни организации;
- Допълнителна квалификация на учителите за развиване и усвояване на съвременни иновативни методи за преподаване, съобразени с нуждите на учениците и разширяване на обхвата на платформите за обмен на успешни практики. Създаване на система за оценка на ефекта от квалификациите, включваща обратна връзка от обучаемите и проследяване на резултатите на учениците;
- Създаване на единни критерии за присъждане на професионална квалификационна степен (ПКС) и следдипломна квалификация на педагогическите специалисти;
- Създаване на официален регистър към сайта на МОН на департаментите за усъвършенстване на учители, които имат право да провеждат процедури за присъждане на ПКС, както и на предлаганите от тях форми и теми на квалификация;
- Създаване на система за ранно идентифициране на недостиг от учителски кадри по предмети и региони, както и за квалификация и преквалификация на кадри за преодоляване на този проблем;
- Промяна в правилата за провеждане на конкурси за избор на директори на училища и детски градини с цел избягване на субективност и партийно влияние и с фокус върху компетентностния профил на директора;
- Осигуряване на курсове за повишаване на управленските знания и умения на директорите и на лидерските екипи в училищата и детските градини, както и на платформи за обмяна на управленски опит между тях;
- След широко обсъждане, въвеждане на атестиране на директорите на училища и детски градини - с възможности за предсрочно прекратяване на договора им за управление при неизпълнение на управленските им програми;
- Промяна в организацията на работата на районните управления

на образованието (РУО), вкл. засилване на техния експертен и административен капацитет и повишаване на тяхната роля в методичната подкрепа на училищата, при постепенно нарастване на училищната автономия;

→ Преосмисляне на ролята и организацията на работа на Националния инспекторат по образование; засилване на неговия административен капацитет и поставяне на реалистични цели и задачи;

→ Използване на дигитализираните системи в образователната система за ефективно и прозрачно събиране и анализ на данни с цел подобряване на управлението и за осигуряване на ефективен контрол върху изразходвания публичен ресурс.

Осигуряване на качествена материална база и адекватни разходни стандарти

→ Стартиране на национална програма за строителство на нови достъпни училищни сгради, физкултурни салони и спортни площадки, както и за ремонт на съществуващите, в допълнение на средствата, осигурени по предходни програми с цел осигуряване на едносменен режим на обучение във всяко училище;

→ Увеличаване на средствата за делегираните бюджети на училищата и оптимизиране на формулите за тяхното разпределение с цел по-справедливо и ефективно използване, както и за подкрепа на целодневното обучение и на заниманията по интереси във всяко училище;

→ Финансиране на строителството на нови достъпни детски градини и ясли във всички общини с недостиг на места до пълно решаване на този проблем и продължаване на компенсациите за родителите, чиито деца не са приети;

→ Съвместно с министерството на здравеопазването, усъвършенстване на нормативната основа и облекчаване на изискванията за строеж на нови детски градини и ясли, както и за създаване на детски центрове и кооперативи за отглеждане на деца;

- Актуализиране на стандарта за децата в детските градини и яслите с цел осигуряване на качествена храна и на широк набор от интересни и разнообразни дейности за развитие на потенциала на децата. Осигуряване на строг контрол (вкл. и граждански) на качеството на храната;
- Подобряване на достъпа до качествено образование в малките населени места чрез увеличаване броя на защитените и средищните училища и закупуване на допълнителни автобуси, които да осигуряват транспорт в удобни за учениците периоди от деня;
- Подобряване на условията на труд на педагогическия и помощния персонал в детските градини и яслите; постепенно намаляване навсякъде в страната на съотношението деца-възрастен до приетия норматив.

Подпомагане на работата на българските училища в чужбина

- Разработване на програми за изучаване на български език и литература, история и география на България, съобразени със спецификата на българските деца, растящи в многоезична среда и насочени към овладяване на езика и развитие на речта;
- Организация на учебния материал като базов и надграждащ. Разработване и предоставяне на печатни и електронни учебници и учебни помагала, съобразени с възрастовото разнообразие и различното ниво на владеене на езика от децата и младежите, обучаващи се в българските училища в чужбина;
- Подобряване на институционалното взаимодействие между държавната администрация и българските училища в чужбина, отчитайки разликите в потребности на българските училища в различните части на света;
- Облекчаване на административната тежест върху директорите и учителите чрез дигитализация и цялостен електронен обмен на документацията;

- Анализ и промяна при необходимост на правилата: (1) за интеграция в българската училищна система на ученици, чиито родители се завръщат в България и (2) за признаване и приравняване на дипломи на български граждани, завършили средно образование извън България, при прием в български висши училища;
- Анализ и възможно преразглеждане на разпределението на часовете по класове в българските училища в чужбина с цел преодоляване на трудностите при преход от четвърти към пети клас;
- Организационна и финансова подкрепа за по-добро сградно обезпечаване на българските училища в чужбина;
- Дипломатически усилия за въвеждане на българския език като втори чужд език в програмата на избрани чуждестранни редовни училища с езиков профил;
- Противодействие на опитите за „овладяване“ на български училища в чужбина от политически сили, които пропагандират агресивни националистически идеи; стриктно спазване на принципа за деполитизация на системата на предучилищното и училищното образование;
- Създаване на нормативна възможност и осигуряване на средства за участие на ученици от българските училища в чужбина в детски лагери, летни школи и спортни състезания в България.

Висше образование, подготвящо мислещи граждани и специалисти на световно ниво

- Създаване на ясни критерии за профилиране на висшите училища като изследователски, професионални или образователни. Усъвършенстване на системата за финансиране на висшите училища, отчитайки техните профили и качеството на образованието в тях;

- Законово регламентиране на възможността за 3-годишно обучение в ОНС бакалавър, с възможност за последващо 2-годишно обучение в ОНС магистър, субсидирани от държавата в съгласие с приетата Стратегия за развитието на висшето образование в Република България 2021-2030 г.;
- Усъвършенстване на методиките за подготовка на ежегодните издания на Картата на висшето образование и на Рейтинговата система на висшите училища в България. Разширяване на формите за съвместно използване от две и повече висши училища на материална база и на преподаватели с цел по-качествено обучение на студентите;
- Национална финансова подкрепа на висшите училища, участващи в европейските университетски мрежи, за да могат повече български студенти да учат при по-добри условия и в престижни европейски университети без допълнителни лични разходи;
- Стартиране на мащабна капиталова програма за саниране, ремонт и обзавеждане на студентски общежития и оформяне на студентски кампуси за подобряване условията на живот на студентите;
- Подобряване на учебните програми и на материалната база (вкл. лаборатории и зали за практически упражнения) в координация с бизнеса за привличане и качествена подготовка на студенти в специалности с доказан недостиг на кадри на пазара на труда;
- Значително повишаване на стипендиите за висше образование за студенти с високи постижения и/или нисък социално-икономически статус (поне с 50 % според възможностите на държавния бюджет) за осигуряване на достъп до качествено висше образование;
- Увеличаване на размера и редовно актуализиране на докторантските стипендии до 1.5 пъти размера на минималната работна заплата при повишен контрол върху обучението и защитата на докторантите. Подготовка на законови промени за регламентиране на докторантурата като трудов и осигурителен стаж;
- Подкрепа на младежи от уязвими групи за достъп до висше образование, включително в областта на медицината и педагогиката, както и за обучение в защитени специалности и приоритетни професионални направления;

- Осигуряване при определени правила на свободен достъп на студентите до музеи, театри, кино, опера и балет;
- Усъвършенстване на системата за оценяване на обучението в университетите чрез въвеждане на повече обективни индикатори и чрез отчитане на мнението на работодателите и реализацията на студентите. Стартиране на електронна платформа за оценка с цел пълна прозрачност на процеса и на резултатите от оценяването;
- Усъвършенстване на механизмите за оценка и контрол на качеството на висшето образование, без да се нарушават принципите на академичната автономия;
- Подкрепа с целеви инвестиции на държавните висши училища в регионите и оптимизиране на специалностите и програмите им в координация с бизнеса, в съответствие с необходимите кадри в съответния регион;
- Разширяване на възможностите за висше образование в Северозападния регион с цел осигуряване на всички основни специалисти (вкл. учители, медицински специалисти, икономисти и инженери), отчитайки броя на завършващите средно образование в региона. Създаване на Северозападен университет за осигуряване на необходимото качество и координация в обучението;
- Стимулиране на висшите училища за по-активно включване в програмите за учене през целия живот и активизиране на дейността им по допълнителна квалификация и преквалификация на кадри, вкл. за придобиване на нови ключови компетентности и дигитални умения, в съответствие с динамиката на пазара на труда;
- Развитие на национална мрежа от кариерни центрове във висшите училища с обща база данни за всички студенти и за търсените специалисти по области и професии;
- Повишаване квалификацията на младите преподаватели чрез национално подкрепени обучителни програми, включително за техните компютърни, езикови и предприемачески умения.

Развитие на българската наука и подкрепа за българските учени

- Приемане на нов Закон за развитие на научните изследвания и иновациите, който да отрази съвременното състояние и тясната връзка между тези две области с ключово значение за развитие на обществото и на конкурентната икономика;
- Развитие на съвременна научна инфраструктура чрез допълващи се финансови източници (програми за изследователски университети, центрове за върхови постижения и за компетентност, националната карта за научна инфраструктура), както и на адекватни средства за провеждане на научни изследвания и за решаване на важни за обществото и икономиката научно-приложни проблеми;
- Национална подкрепа на научните организации и висшите училища за включване в европейските консорциуми за научна инфраструктура и в международните научни мрежи, организации и инициативи;
- Създаване на единно контактено звено за всички европейски научни и иновационни програми, обслужващо научните организации и университетите в страната;
- Осигуряване на системи за адекватно заплащане и кариерно развитие на учените в по-добро съответствие с постигнатите от тях резултати, отчитайки спецификите на всяко научно направление;
- Създаване на система, обвързваща атестацията на учените и преподавателите с изискванията за заемане на съответната академична длъжност чрез използването на балансиран набор от количествени и качествени показатели;
- Стимулиране на мобилността на учените между различни научни организации и университети в стопански и административни институции и чрез специализации в чужбина;
- Осигуряване на средства чрез национални програми за участия в конференции на млади учени и за публикуване на статии в издания с импакт фактор (impact factor) или с оценка за цитируемост (CiteScore);

- По-тясно обвързване на публичното финансиране на научните организации с публикуването от тях научни резултати и с приложението на тези резултати в полза на икономиката, за експертни оценки и в обучението;
- Стимулиране на развитието на отворена наука в България: подкрепа на публикуването на научни публикации с отворен достъп, споделянето на научни данни, създаването и споделянето на приложения и услуги с отворен код;
- Развитие на национална програма за включване на учените от висшите училища и научните организации в училищното образование и в извънкласните дейности на учениците, включително в областта на STEM обучението, изкуствата и спорта;
- Преодоляване на фрагментацията в научноизследователската система чрез споделено използване на изградената научната инфраструктура и на ресурсите от европейски и национални програми;
- Подобряване на системата за академично израстване чрез промени в ЗРАС – подбор на част от членовете в научните журита на случаен принцип от списък със специалисти в съответното професионално направление и научна област. Осигуряване на допълнителна прозрачност чрез национална система, която представя публично всеки етап от конкурсите за академично израстване;
- Разширяване на обхвата на проверките за плагиатство чрез законови промени, изискващи всяко висше училище и всеки научен институт да формира своя комисия по академична етика и да приеме етичен кодекс, в който са описани процедурите за проверка и санкциите при установяване на плагиатство;
- Подобряване на процедурите и повишаване на прозрачността при оценка на проектни научни предложения в съответствие с най-добрите международни практики;
- Промени в Закона за обществените поръчки и в свързаните подзаконови актове за по-ефективно използване на средствата за научни изследвания, в съответствие с добрите международни практики;
- Постепенно повишаване на броя на учените до характерни за ЕС нива и балансиране на разпределението им по възраст, пол, научни области и региони.